

ПРОБЛЕМА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ ДО ІНТЕГРОВАНОГО ВИКЛАДАННЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

У статті вказано на важливість інтеграції змісту мистецьких дисциплін і обґрунтовано необхідність удосконалення професійної підготовки учителів початкових класів до її реалізації.

Ключові слова: інтеграція, мистецтво, естетика.

На сучасному етапі розбудови гуманістичної, особистісно-орієнтованої системи вищої освіти проблема професійної підготовки вчителя початкових класів набула особливої актуальності. Саме вчитель початкових класів найпершим у школі презентує учням навколишній світ у всій його різноманітності і цілісності. Від професійності педагога залежить формування у молодшого школяра цілісного погляду на світ як на гармонійну єдність. У зв'язку з цим вагомим значенням набуває проблема інтеграції в навчанні.

Ця проблема залишається в центрі уваги вітчизняної і зарубіжної педагогіки. Зокрема, у Концепції художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах наголошується на тому, що „стратегічна мета інтегративної мистецько-культурологічної освіти – забезпечити педагогічні умови для систематизації знань та уявлень учнів, встановлення гнучких наскрізних зв'язків між ними з метою формування цілісної художньої свідомості” [6, 7]. Тому недостатня увага до цієї проблеми призводить до того, що студенти під час навчання не отримують теоретичного і практичного досвіду реалізації інтегрованого підходу до викладання мистецьких дисциплін.

Як слушно зауважує Г.Тарасенко, сучасна освіта потребує соціокультурних пріоритетів, і настав час щільно враховувати роль естетичного фактора як детермінанти соціальних позицій та професійної стратегії вчителя [8, 4-5].

В результаті естетизації навчально-виховного процесу ВНЗ майбутні фахівці опановують світ культури, що сприяє поступовому формуванню у них гуманітарного мислення, яке ґрунтується на духовних цінностях.

Проблемам інтеграції змісту вузівської підготовки спеціаліста присвячено чимало досліджень (С.Батишев, С.Гончаренко, Р.Гуревич, І.Козловська та ін.). Проте в контексті гуманітаризації освітнього процесу вона поки вивчена недостатньо.

Метою цієї статті є обґрунтування важливості удосконалення професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів щодо реалізації інтегрованого викладання мистецьких дисциплін в школі.

Гуманітаризація вищої освіти наполягає на переорієнтації з предметно-змістового принципу навчання основ наук на вивчення цілісної картини світу, на трансляцію не „чистих”, а „олюднених” знань з опорою на базові цінності людства [3]. Це обумовлює пріоритетний розвиток загальнокультурного компоненту в змісті, формах і методах вузівського навчання, що, в свою чергу, допомагає долати утилітарно-прагматичний підхід до фахової освіти.

Вимоги до підготовки вчителя початкових класів в аспекті зазначеної проблеми закладені в змісті основних освітянських документів, що регламентують діяльність школи першого ступеня. Зокрема, Державним стандартом початкової загальної освіти передбачена освітня галузь „Мистецтво”, в основу якої покладено принцип об'єднання різних видів мистецтв та визначення художньої культури як системи скоординованих художніх знань. У документі наголошується на доцільності реалізації взаємозв'язку цієї галузі з іншими гуманітарними предметами [5, 30]. Тож вчитель початкових класів має працювати не в площині монопредметного змісту, що „зумовлює формування фрагментарної мозаїчної художньої картини світу, дискретної моделі культури, а в духовно-світоглядній спорідненості образів різних видів мистецтв” [7, 38-39].

Мистецтво та інтеграція – явища одного ряду. Синтетична природа мистецького образу передбачає інтегративний підхід до його опрацювання. Мистецькі дисципліни, впливаючи

комплексно, здатні якнайкраще і найповніше втілити ідею інтеграції. Ідея комплексного впливу мистецтв посідає важливе місце в пошуках шляхів розвитку художньо-творчих здібностей дітей. Її обґрунтували такі відомі педагоги й діячі культури, як П.П.Блонський, Н.Л.Гродзенська, М.Д.Леонтович, А.В.Луначарський, С.Т.Шацький, Б.Л.Яворський та ін. Зокрема П.П.Блонський писав: „Уроки поезії, музики, малювання як ізольовані естетичні заняття володіють край малою педагогічною цінністю. У кращому випадку, це – уроки відірваного від життя мистецтва” [1, 81]. Нині ця ідея дістала втілення у працях Д.Б.Кабалевського, С.В.Квятковського, Б.М.Неменського, О.Я.Ростовського, Г.П.Шевченко та ін. Однак у практиці сучасної школи комплексне використання мистецтв залишається поки що явищем епізодичним і в основному переважно від ініціативи вчителя.

Інтегрована мистецька освіта відповідає віковим особливостям учнів молодшого шкільного віку, які сприймають навколишній світ цілісним, нерозчленованим на окремі ізольовані об'єкти. Саме в цей період відбувається якісна перебудова пізнавальних процесів, накопичення нової інформації. На думку Л.І.Божович [2, 249-250], суттєвим є наявність у дітей цього віку пізнавального ставлення до знань та інтересу до оволодіння новими навичками й уміннями.

В молодшому шкільному віці найбільш яскраво виявляється близький, споріднений характер всіх художніх здібностей: літературних, музичних, образотворчих тощо. Синкретизм, багатозначність художніх задатків дітей зумовлюють цілісність сприймання творів мистецтва і дійсності. Емоційна сфера учнів цього віку особливо сприйнятлива до зовнішніх впливів. Вона гостро реагує на звуки, барви, явища та форми навколишнього світу.

С.Гончаренко та Ю.Мальований зазначають, що „у дітей досить рано виникає цілісний „образ світу”. Саме в школі цей образ руйнується, розвалюється, цілісність губиться, тому сама предметна система породжує необхідність об'єднання, інтеграції, синтезу...” [4].

Такою спробою стала програма інтегрованого курсу „Мистецтво”. На відміну від традиційного підходу до викладання в школі окремо предметів „Музика” та „Образотворче мистецтво”, в основу змісту освітньої галузі „Мистецтво” покладено принцип об'єднання різних видів мистецтва та визначення художньої культури як системи скоординованих знань, опанування яких необхідне для формування у свідомості учнів цілісної художньої картини культурного простору. Опанування програмою цього курсу – важливе завдання для майбутніх вчителів початкових класів і музики, вчителів початкових класів та образотворчого мистецтва. На цьому шляху варто привітати введення в навчальні плани підготовки таких фахівців на факультеті початкового навчання Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г.Шевченка спецкурсу „Методика викладання інтегрованого курсу „Мистецтво”, розробленого викладачами кафедри естетичного виховання. Мета цього курсу полягає в забезпеченні студентів базовими естетичними, мистецтвознавчими знаннями та методичними прийомами виховання школярів на засадах комплексної взаємодії мистецтв, їх синтезу.

До навчальних та виховних завдань курсу входять: засвоєння знань та основних понять про види та жанри мистецтва, опанування специфіки художньо-образної мови кожного з видів мистецтва; розширення естетичного досвіду студентів; виховання здатності сприймати, інтерпретувати та оцінювати художні твори; виховання художніх інтересів, смаків, потреб у художньо-творчій самореалізації та духовно-естетичному самовдосконаленні.

Програма курсу передбачає проведення не тільки лекційних, практичних та лабораторних занять, але й відвідування студентами театральних та лялькових вистав, концертних залів та художніх виставок з подальшим написанням письмових відзвітів, освоєння технологій проведення інтегрованих уроків мистецтва, розробка інтегрованих уроків та їх лабораторна апробація.

Отже, сучасний освітній процес має відповідати педагогічній парадигмі, спрямованій на розвиток духовно багатого особистості учня. Головною метою вищої педагогічної освіти є професійна підготовка вчителів високої кваліфікації згідно із соціальним замовленням. „Предметність” викладання не може стати єдиним способом побудови навчально-виховного процесу. Мета навчання за умов предметної системи – це вивчення основ окремих наук. У цілісному інтегрованому підході до навчання метою є розвиток особистості, світорозуміння, світосприйняття дитини. Отже, настав час враховувати вимоги оновленої освітньої системи і готувати вчителя з високим рівнем професійної компетентності, здатного до інтегрованого викладання мистецьких дисциплін як необхідної передумови духовного розвитку молодшого школяра.

Подальшого дослідження вимагає питання навчально-методичного забезпечення інтегрованого курсу, видання навчальних і навчально-методичних посібників з курсу, розробка і реалізація завдань педагогічної практики в аспекті цієї проблеми.

Література

1. Блонский П.П. Избранные педагогические и психологические сочинения: В 2 т. – М.: Педагогика, 1979. – Т.1.
2. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте: Психологическое исследование. – М.: Просвещение, 1968. – 464 с.
3. Гончаренко С.У. І все-таки гуманітаризація // Педагогіка і психологія. – 1995. – №1. – С.12-18.
4. Гончаренко С., Мальований Ю. Інтегроване навчання. За і проти // Освіта. – 1994. – 16 лютого. – С.5.
5. Державний стандарт початкової загальної освіти // Освіта України. – 2000. – №50. – 13 грудня. – С.1-32.
6. Масол Л. Концепція художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах // Педагогічна газета. – 2001. – №12 (90). – С.6-7.
7. Масол Л. Школа культури виховує людину, яка мислить і прагне творити // Початкова школа. – 2001. – №5. – С.38-40.
8. Тарасенко Г.С. Екологічна естетика в системі професійної підготовки вчителя. Монографія. (Методологічний аспект). – Вінниця: ВАТ „Вінноблдрукарня”, 1997. – 112 с.

The article describes the importance of content integration of art disciplines and proves the need of perfecting elementary school teacher professional training.

Key words: integration, act, aesthetics.

В статті раскрыта важність інтегрування содержания предметів искусства и обоснована необходимость усовершенствования профессиональной подготовки учителей начальных классов к его реализации.

Ключевые слова: интеграция, искусство, этика.

УДК 371.13

Ростовська Ю.О.

ОБҐРУНТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ ПЕРЕКОНАНЬ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У ПРОЦЕСІ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

У статті розглянуто теоретичні аспекти технології формування педагогічних переконань майбутніх учителів, виділено ознаки технологічного рівня методичної підготовки, визначено логіку структурування методичних знань, розкрито сутність методу доведення методичних ідей і положень.

Ключові слова: педагогічні переконання, педагогічна технологія, методична підготовка.

Педагогічні переконання посідають важливе місце серед особистісних якостей вчителя, зумовлюючи лінію поведінки, загальний стиль роботи; формуючи відповідні установки, визначаючи суб'єктивну готовність особистості до педагогічної діяльності. Однак питання формування педагогічних переконань вивчалися зовсім мало, здебільшого опосередковано (З.Курлянд, Д.Ніколенко, В.Павленко, Г.Падалка, Л.Рувінський, В.Сухомлинський та ін.). Тому все ще не розкритий зміст педагогічних переконань учителя, його залежність від суспільних вимог, професійних обов'язків, які постійно змінюються як у часовому, так і соціальному вимірах. Не зустрічали ми в педагогічній літературі також ефективних методик формування педагогічних переконань.

Це зумовило завдання даної статті – обґрунтувати технологію формування педагогічних переконань майбутніх учителів. Методичну підготовку ми розглядаємо як основу формування переконань, оскільки вона інтегрує психолого-педагогічні та фахові знання й уміння, необхідні для професійної діяльності, переводить їх у практичну площину.